

**VIII Ogólnopolska Konferencja
"Automatyzacja bibliotek publicznych"
Warszawa, 26-28 listopada 2008 r.**

Katarzyna Winogrodzka
Komisja Automatyzacji
przy ZG SBP

**Raport o stanie automatyzacji
bibliotek publicznych
2008**

Prezentowany raport został opracowany na podstawie badania ankietowego, przeprowadzonego we wszystkich bibliotekach wojewódzkich. Jest kontynuacją badań ankietowych prowadzonych przez Komisję Automatyzacji przy ZG SBP od 2000 roku, prezentowanych na poprzednich konferencjach z tego cyklu.

Wyniki tych badań są opublikowane w materiałach konferencyjnych i EBIB¹

Ankieta, tak jak w poprzednich latach, zawierała 8 grup pytań, które dotyczyły:

- I - stanu komputeryzacji WBP,
- II - stanu komputeryzacji bibliotek publicznych w województwie,
- III - programów bibliotecznych,
- IV - komputeryzacji czynności bibliotecznych,
- V - digitalizacji,
- VI - finansowania komputeryzacji,
- VII - pomocy w komputeryzacji świadczonej przez WBP na rzecz bibliotek niższego stopnia,
- VIII - przeszkód w komputeryzacji.

Analiza odpowiedzi udzielanych w poprzednich ankietach skłoniła nas do dokładniejszego określenia niektórych pytań.

Poprzez powtarzalność badania, uzyskano dane pozwalające na ocenę skali postępu procesów wdrażania nowych technologii w bibliotekach publicznych w latach 2000-2008.

¹ 1. Górka E., Winogrodzka K.: Raport o stanie komputeryzacji bibliotek publicznych 2002. – *Bibliotekarz* Nr 7-8/2002. oraz http://ebib.oss.wroc.pl/raporty/raport_kbp.html

2. Winogrodzka K.: Stan komputeryzacji bibliotek publicznych. W: *Komputeryzacja i informacja elektroniczna w bibliotekach publicznych*. Warszawa: SBP, 2003. str. 20-38.

3. Winogrodzka K.: Raport o stanie automatyzacji bibliotek publicznych 2004. W: *Automatyzacja bibliotek publicznych*. Warszawa: SBP, 2005. str. 10-28 oraz *Bibliotekarz* Nr 2/2005, str. 5-15, *Poradnik Bibliotekarza* Nr 2/2005 str. 7-13.

4. Winogrodzka, K.: Raport o stanie automatyzacji bibliotek publicznych 2006. W: *Praktyczne aspekty automatyzacji bibliotek publicznych*. Warszawa: SBP, 2007. str. 11-32 oraz *Bibliotekarz* Nr 2/2007, str. 2-6, Nr 3/2007 str. 6-10.

Na podstawie danych uzyskanych z badania na dzień **30 czerwca 2008 r.** w Polsce było 8429 placówek bibliotecznych. Zmiany w liczbie placówek komputeryzujących swoją działalność przedstawia poniższe zestawienie:

	2000	2002	2004	2006	2008
Liczba bibliotek publicznych i ich filii	8946	8858	8663	8509	8429
W tym skomputeryzowanych i komputeryzujących się	831	1336	2223	3063	4043
Procent skomputeryzowanych i komputeryzujących się	9,3%	15,08%	25,66%	36%	48%
W tym skomputeryzowanych w 100%	-	-	294	380	679
Procent skomputeryzowanych w 100%			3,39%	4,47%	8 %

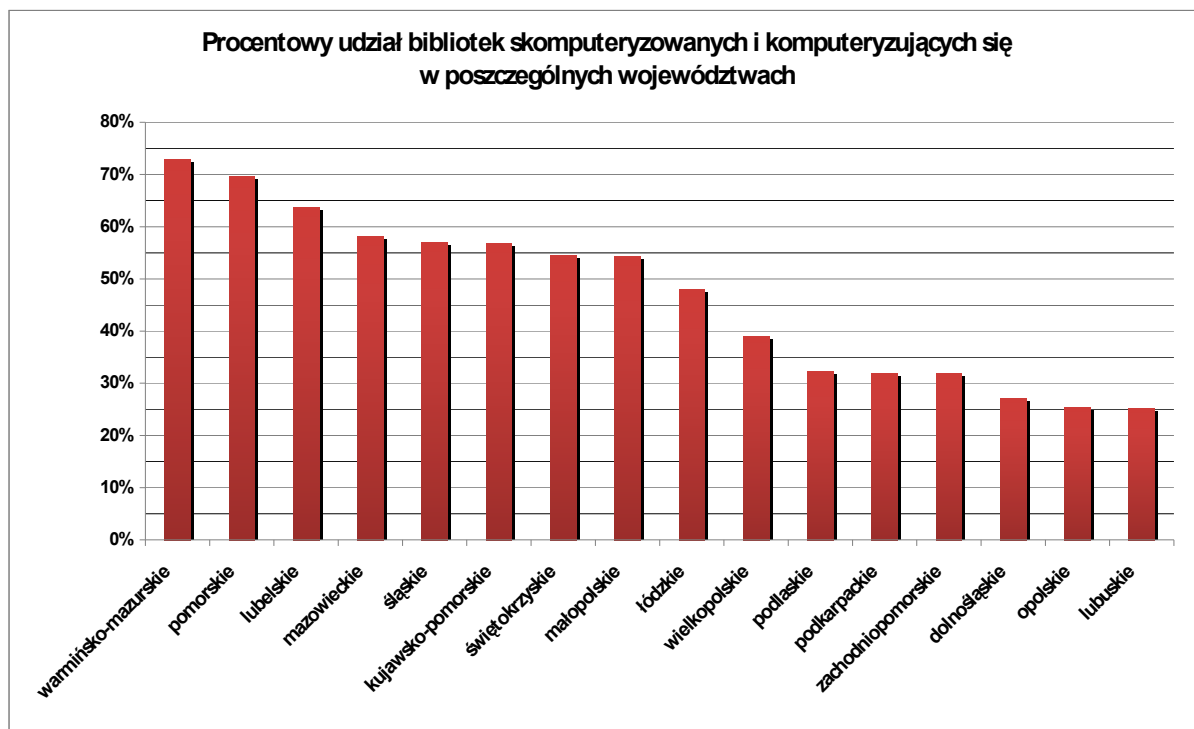
Tabela 1

W ankiecie kolejny raz postawiono pytanie o liczbę bibliotek „skomputeryzowanych w 100%” definiując je jako takie placówki, które mają skomputeryzowane wszystkie procesy biblioteczne (**takie jak gromadzenie i ewidencja, opracowanie, udostępnianie**) przy pomocy **jednego** systemu bibliotecznego. Definicja bibliotek „skomputeryzowanych w 100%” uległa uszczegółowieniu już w poprzedniej ankiecie po analizie pierwszych odpowiedzi.

Natomiast od początku prowadzenia tych badań nie podajemy definicji bibliotek „w trakcie komputeryzacji” wychodząc z założenia, że jedynie bibliotekarze i instruktorzy są w stanie ocenić stopień zaangażowania biblioteki we wdrażanie nowych technologii i odpowiednio ją zakwalifikować.

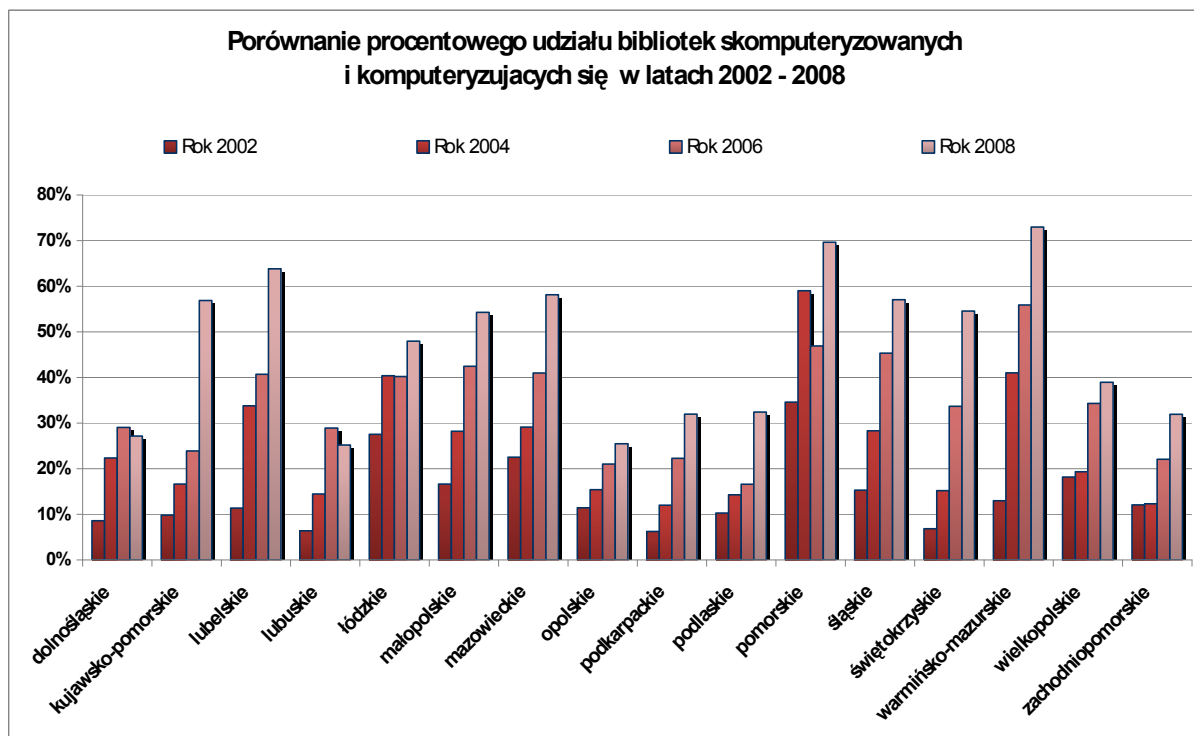
Z udzielanych odpowiedzi i rozmów telefonicznych z respondentami wynika jednak, że w niektórych przypadkach kierowano się definicją przyjętą przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w analizach corocznie kierowanych do bibliotek wojewódzkich, z której wynika, że biblioteka „w trakcie komputeryzacji” to taka, która ma co najmniej 1 komputer i program biblioteczny. Zastosowanie tej definicji wpłynęło na obraz komputeryzacji w niektórych województwach negatywnie, ponieważ zmniejszyła się liczba bibliotek „w trakcie komputeryzacji” w stosunku do poprzednich lat.

Poniższy wykres prezentuje procentowy udział bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujących się w poszczególnych województwach.

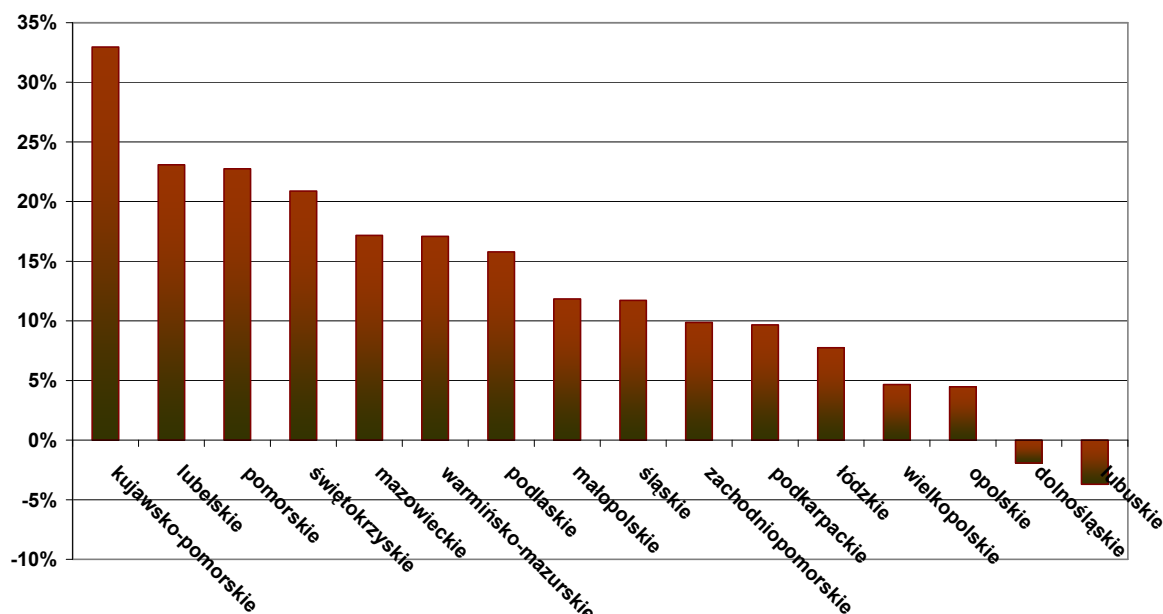
Wykres 1

Kolejny wykres prezentuje zmiany w poszczególnych województwach w stosunku do badań z lat 2002 - 2006.

Wykres 2

Wzrost procentowy liczby komputeryzowanych bibliotek w okresie od ostatniego badania

Wykres 3

Powyższy wykres dokładniej prezentuje zmiany, które nastąpiły od czasu poprzedniego badania. Największy wzrost liczby komputeryzowanych bibliotek zanotowano w województwie kujawsko-pomorskim – ponad 33%, następnie w trzech województwach wzrost pomiędzy 21% a 23%, w kolejnych pięciu województwach odnotowano wzrost od 12% do 17%. W pięciu województwach liczba komputeryzowanych bibliotek zwiększyła się zaledwie od 4% do 10%. Natomiast w pozostałych dwóch województwach zmniejszyła się liczba komputeryzowanych bibliotek o 2% (dolnośląskie) i 4% (lubuskie).

Prawdopodobnie ten spadek wynika z interpretacji terminu biblioteka „komputeryzująca się”.

Internet

Następne zestawienie prezentuje zmiany, w dostępie do Internetu, udostępnianiu Internetu czytelnikom oraz liczbie bibliotek posiadających strony internetowe.

	2002	2004	2006	2008
Liczba bibliotek posiadających dostęp do Internetu	679	1994	3308	4618
Procent bibliotek posiadających dostęp do Internetu	7,7%	23%	38,88%	55%
Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	356	1556	3049	4170
Procent bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	4%	18%	35,83%	49,5%
Liczba bibliotek posiadających stronę WWW	188	235	437	763
Procent bibliotek posiadających stronę WWW	2,1%	3%	5,14%	9%

Tabela 2

Ogółem w bibliotekach publicznych dla czytelników dostępnych jest 13479 komputerów, średnio 1,6 komputera na jedną bibliotekę, podczas gdy w 2006 roku było ich 9297, czyli 1,09 komputera na 1 placówkę.

W latach 2007-2008 ogółem zainstalowano 6477 komputerów, średnio 0,77 komputera na jedną bibliotekę.

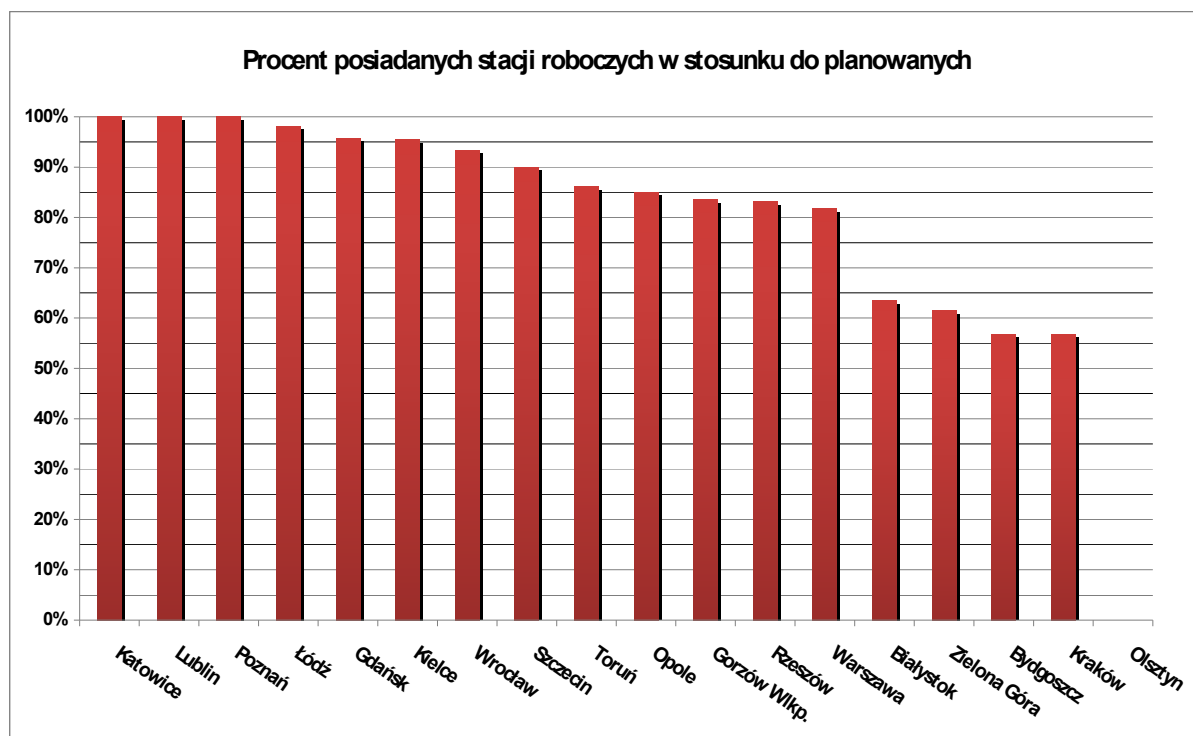
Na pytanie dotyczące liczby komputerów, które należy zainstalować do 2011 roku włącznie - odpowiedzi nie uzyskano z południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. W pozostałych województwach do końca 2011 roku powinno zostać zainstalowanych kolejnych 12189 komputerów, czyli średnio 1,5 komputera na jedną bibliotekę.

BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIE (WBP)

Spośród 18 bibliotek wojewódzkich osiem, podobnie jak w latach poprzednich, pełni dodatkowo zadania bibliotek powiatowych, są to WBP w Białymstoku, Kielcach, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Warszawie, Zielonej Górze. Wszystkie biblioteki wojewódzkie komputeryzują swoją działalność, a wykresy 4-6 prezentują stan wyposażenia WBP w sprzęt komputerowy.

Sprzęt komputerowy

Biblioteki wojewódzkie posiadają od 85 stacji roboczych (Opole) do 286 (Warszawa).

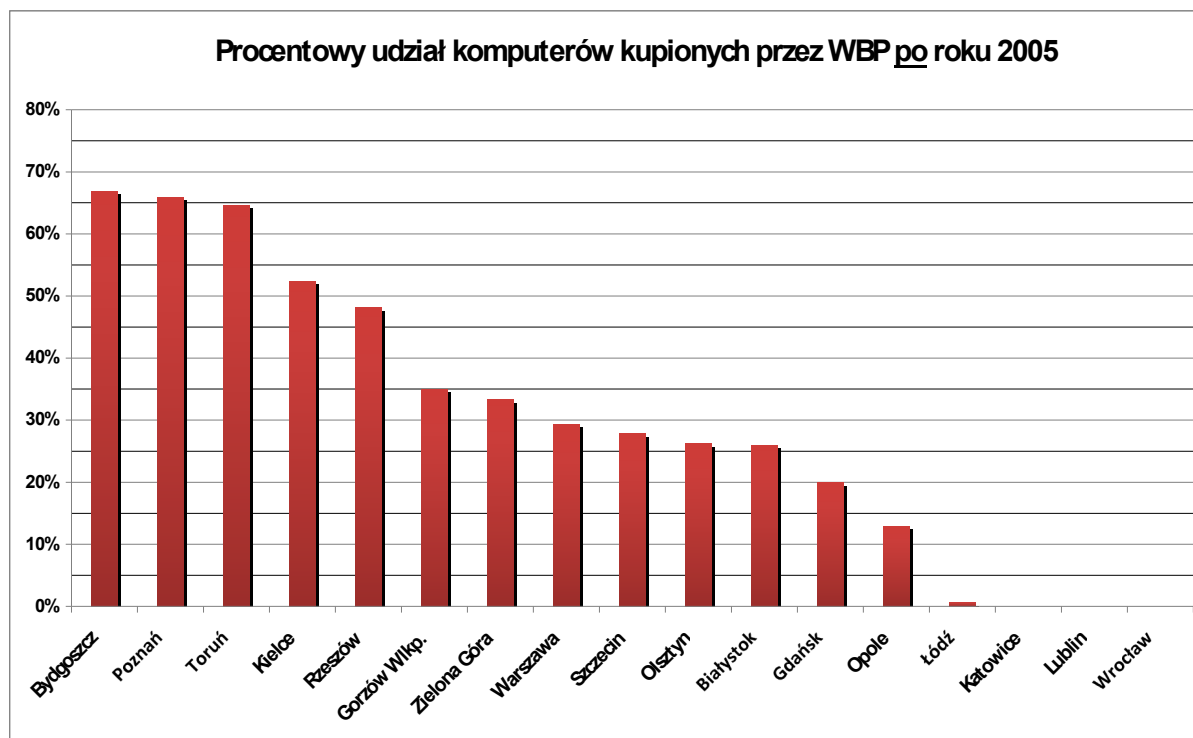
Wykres 4

WBP w Olsztynie nie podała w bieżącej ankiecie planowanej docelowej liczby stacji roboczych, w związku z tym nie została uwzględniona na tym wykresie.

Trzy WBP posiadają 100% planowanego wyposażenia (Katowice, Lublin, Poznań), pięć WBP ma 90%-98% (Łódź, Gdańsk, Kielce, Wrocław, Szczecin), pięć WBP ma 82%-86% (Toruń, Opole, Gorzów Wlkp., Rzeszów, Warszawa), cztery WBP mają 57%-64% (Białystok, Zielona Góra, Bydgoszcz, Kraków).

Liczba planowanego docelowo sprzętu komputerowego wzrosła w 11 WBP w stosunku do planów deklarowanych w poprzednim badaniu od 10 do 112 komputerów. Dwie WBP (Łódź, Szczecin) nie zmieniły liczby planowanego docelowo sprzętu. W dwóch WBP (Katowice, Białystok) zmniejszono liczbę planowanego sprzętu o 26 i 100 komputerów. Z powodu braku danych w trzech przypadkach (Kraków, Olsztyn, Poznań) nie można się odnieść do planów z poprzedniego badania.

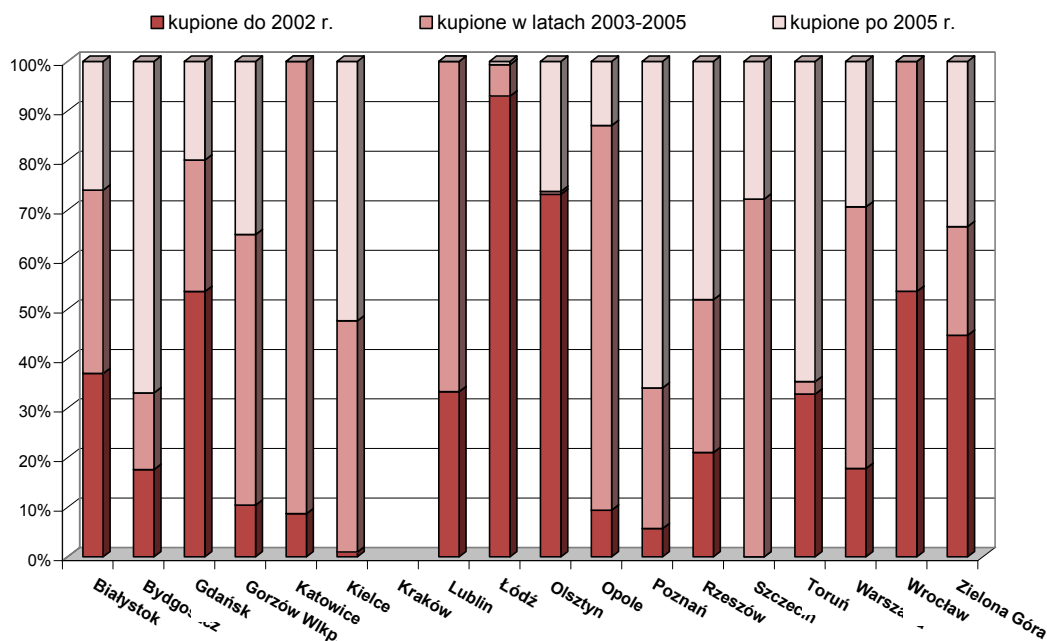
Istotna, dla oceny wyposażenia WBP w sprzęt komputerowy, jest informacja o „wieku” posiadanych komputerów, co prezentują dwa kolejne wykresy. WBP w Krakowie nie podała wieku posiadanych komputerów, w związku z tym nie będzie na tych wykresach uwzględniona.

Wykres 5

Trzy WBP (Katowice, Lublin, Wrocław) nie kupiły ani jednego komputera w okresie od 2006 roku do 30 czerwca 2008 r. W WBP w Łodzi 1% komputerów stanowi nowy sprzęt, w WBP w Opolu 13%, 7 WBP ma od 20% do 35% nowych komputerów, dwie WBP mają od 48% do 52% i trzy WBP od 65% do 67%.

Zestawienie wg "wieku" posiadanych komputerów

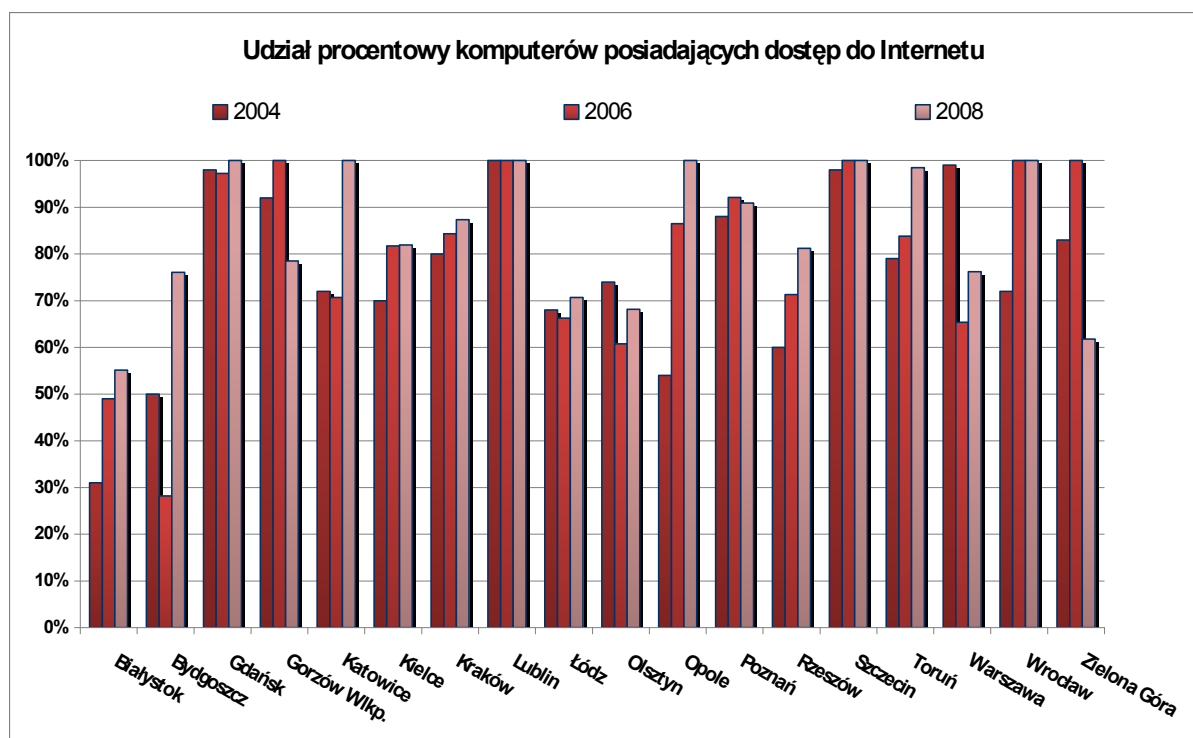
Wykres 6

Średnio komputery zakupione do końca 2002 roku (czyli co najmniej 6-cio letnie) stanowią 31% ogółu komputerów posiadanych przez WBP. Jednakże WBP w Łodzi posiada, aż 93% takich komputerów i tylko 6 % komputerów kupionych w latach 2003-2005 oraz 1% komputerów „nowych”. WBP w Olsztynie posiada 73% komputerów sprzed 2003 roku, WBP w Gdańsku i Wrocławiu ponad 54% takich komputerów, WBP w Zielonej Górze 45%, trzy biblioteki w granicach 33-37%, trzy WBP 18-21% i pięć WBP 10% i mniej. Jedynie WBP w Szczecinie nie posiada komputerów kupionych przed 2003 rokiem.

Komputery kupione w latach 2003-2005 stanowią 40% ogółu posiadanych przez WBP, a komputery „nowe” 29%.

Internet

Wszystkie biblioteki wojewódzkie posiadają stały dostęp do Internetu. Wykres 7 prezentuje procentowy udział komputerów z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie posiadanych stacji roboczych.

Wykres 7

W sześciu bibliotekach wojewódzkich wszystkie posiadane komputery mają dostęp do Internetu (Gdańsk, Katowice, Lublin, Opole, Szczecin, Wrocław), w dwóch od 91% do 98% posiadanych komputerów, w trzech bibliotekach 81% do 87%, w czterech bibliotekach od 71% do 79% i w trzech od 55% do 68% posiadanych komputerów.

Biblioteki wojewódzkie posiadają łącza internetowe o następującej przepustowości:

- 1 Mb/s - jedna WBP (Poznań),
- 2 Mb/s – cztery WBP (Lublin, Łódź, Wrocław, Zielona Góra),
- 4 Mb/s – trzy WBP (Białystok, Opole, Warszawa),
- 6 Mb/s – jedna WBP (Kraków),
- 8 Mb/s – jedna WBP (Kielce),
- 10 Mb/s – dwie WBP (Gdańsk, Toruń),
- 20 Mb/s – jedna WBP (Gorzów),
- 100 Mb/s - cztery WBP (Bydgoszcz, Katowice, Olsztyn, Szczecin),

WBP w Rzeszowie podała informację, że posiada łącza o przepustowości od 512 kb/s do 6 Mb/s.

Wszystkie biblioteki wojewódzkie udostępniają Internet czytelnikom, większość z nich (11) nie pobiera opłat od czytelników, są to WBP w Białymstoku, Gorzowie Wlkp., Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Warszawie. Pozostałe WBP pobierają opłaty od 1 zł do 4 zł za godzinę. WBP w Gdańsku pobiera opłaty za korzystanie z Internetu na wydzielonych 20 stanowiskach, na pozostałych dostęp jest za darmo. WBP w Opolu pozwala bezpłatnie korzystać z Internetu przez 15 min, następne każde 30 min jest płatne 1 zł.

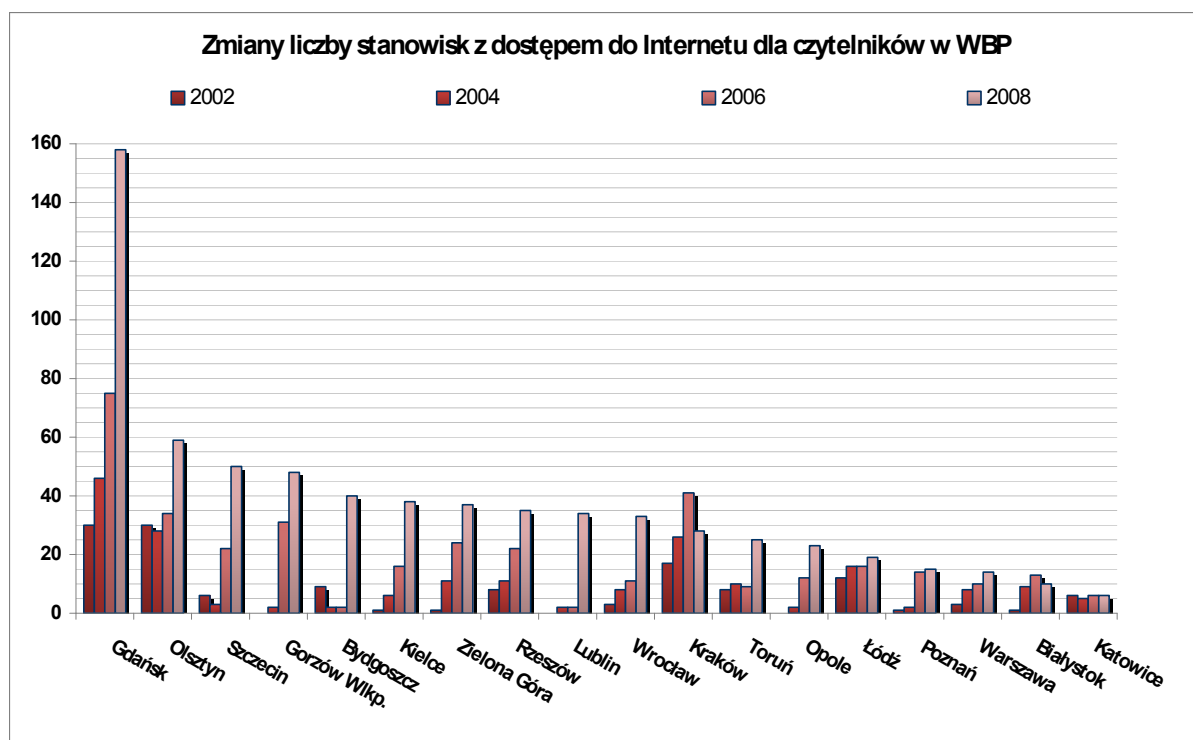
Liczbę stanowisk przeznaczonych dla czytelników do korzystania z Internetu w poszczególnych bibliotekach wojewódzkich prezentuje tabela 3.

Stacje robocze z dostępem do Internetu dla czytelników

Miasto – siedziba WBP	2002	2004	2006	2008
Gdańsk	30	46	75	158
Olsztyn	30	28	34	59
Szczecin	6	3	22	50
Gorzów Wlkp.	0	2	31	48
Bydgoszcz	9	2	2	40
Kielce	1	6	16	38
Zielona Góra	1	11	24	37
Rzeszów	8	11	22	35
Lublin	0	2	2	34
Wrocław	3	8	11	33
Kraków	17	26	41	28
Toruń	8	10	9	25
Opole	0	2	12	23
Łódź	12	16	16	19
Poznań	1	2	14	15
Warszawa	3	8	10	14
Białystok	1	9	13	10
Katowice	6	5	6	6

Tabela 3

Bardziej obrazowo zmiany w oferowanym dostępie do Internetu dla czytelników w wojewódzkich bibliotekach publicznych prezentuje Wykres 8.

Wykres 8

Systemy biblioteczne stosowane w WBP

Biblioteki wojewódzkie używają wielu programów bibliotecznych, których zestawienie prezentuje tabela 4. Należy zauważyć, że tylko pięć WBP używa jednego programu bibliotecznego, podczas gdy w 2006 roku było siedem.

Miasto - siedziba WBP	2004	2006	2008
Białystok	MAK	MAK	MAK
Bydgoszcz	Sowa-Zeter	Sowa	Prolib, MAK
Gdańsk	Libra DOS, Libra 2000, Patron, Patron2	Patron2	Patron 3
Gorzów	Sowa, Sowa2	Sowa	Sowa, Sowa 2
Katowice	Prolib, Sowa, Promax	Prolib, Promax	Prolib, Promax
Kielce	MAK	MAK, MAK WWW	MAK, FIDKAR, WEBMAK, MAK WWW

Kraków	Prolib, Promax, MAK, MAK WWW, ISIS	Prolib, MAK	Prolib, MAK
Lublin	Virtua	Virtua, MAK	Virtua, MAK
Łódź	Horizon, MAK, Sowa TCP	Horizon, MAK, Sowa TCP, Virtua	Horizon, MAK, Sowa TCP
Olsztyn	MAK, ISIS	MAK, ISIS	MAK, ISIS
Opole	Sowa	Sowa, Sowa 2	Sowa, Sowa 2
Poznań	Sowa, Sowa 2,	Sowa, Sowa 2	Sowa, Sowa 2
Rzeszów	Sowa, Sowa 2, MAK	Sowa, Sowa 2	Sowa 2
Szczecin	Aleph	Aleph	Aleph
Toruń	MAK	MAK	Prolib, MAK
Warszawa	Aleph, MAK	Aleph, MAK, Virtua (klient)	Aleph, MAK, Virtua (klient)
Wrocław	MAK	Aleph, MAK	Aleph
Zielona Góra	Prolib	Prolib	Prolib, Sowa

Stopień wdrożenia komputeryzacji poszczególnych procesów bibliotecznych w WBP prezentuje poniższa tabela.

	Liczba WBP 2004	Liczba WBP 2006	Liczba WBP 2008
Tworzenie baz katalogowych	18	18	18
Tworzenie baz bibliograficznych	18	18	17
Tworzenie baz pełnotekstowych i faktograficznych*	6	5	5, 7
Przejmowanie danych z baz Biblioteki Narodowej	16	18	16
Przejmowanie danych z katalogu NUKAT	7	6	11
Przejmowanie danych za pośrednictwem katalogu rozproszonego KaRo	4	6	9
Stosowanie formatu MARC 21	8	11	15
Stosowanie formatu MARC BN	9	7	6
Stosowanie innego formatu	7	7	5

Kontrola kartotekami wzorcowymi	14	14	17
Współtworzenie baz lokalnych	8	8	11
Współtworzenie baz krajowych	3	9	8
Współtworzenie baz międzynarodowych	0	1	1
Udostępnianie własnych baz katalogowych	18	18	18
Udostępnianie własnych baz katalogowych w Internecie	15	16	18
Udostępnianie własnych baz bibliograficznych, pełnotekstowych i faktograficznych	17	16	17
Udostępnianie czytelnikom baz innych bibliotek i instytucji	13	15	12
Gromadzenie i ewidencja zbiorów**	14	15, 16	12, 18
Udostępnianie zbiorów, w tym zamawianie zbiorów na odległość*	18	18	18, 12
Wypożyczenia międzybiblioteczne	4	5	8
Wydruki inwentarzy	16	16	15
Statystyki GUS	12	12	9

*W poprzednich badaniach jedno pytanie obejmowało oba zagadnienia, w związku z tym z lat 2004 i 2006 mamy tylko jedną odpowiedź.

** Pytanie uszczegółowiono już w poprzednim badaniu.

Tabela 5

Warto również zauważyć, że kartoteki wzorcowe wymieniane przez biblioteki wojewódzkie to przede wszystkim Słownik JHP Biblioteki Narodowej, który wymieniło 12 WBP oraz CKHW NUKAT, wymieniona przez 7 WBP. Ponadto 3 biblioteki wymieniły własne kartoteki wzorcowe, 2 słownik haseł bibliografii regionalnej, jedna kartotekę UKD, jedna kartotekę baz systemu SOWA i jedna WBP wymieniła ogólnie korzystanie z kartotek haseł wzorcowych formalnych i rzeczowych.

BIBLIOTEKI POWIATOWE (PBP)

W strukturze administracyjnej Polski jest 379 powiatów, w tym jest 65 powiatów grodzkich².

Dotychczas utworzono 272 biblioteki powiatowe lub powierzono im pełnienie zadań biblioteki powiatowej. W dwóch powiatach grodzkich (Kraków i Łódź) jest więcej niż 1 biblioteka powiatowa, to oznacza, że w 71 % powiatów działają biblioteki powiatowe.

	2000	2002	2004	2006	2008
Liczba bibliotek powiatowych i pełniących zadania	104	198	256	251	272
Liczba bibliotek skomputeryzowanych i w trakcie komputeryzacji	71	178	245	246	269
Procent bibliotek powiatowych skomputeryzowanych i w trakcie komputeryzacji	68%	89,9%	95,7%	98%	99%
W tym liczba bibliotek powiatowych			62	74	99

² <http://www.kprm.gov.pl/s.php?id=489>

skomputeryzowanych w 100%					
Procent bibliotek powiatowych skomputeryzowanych w 100%			24,22%	29,48%	36,4%
Liczba bibliotek powiatowych z dostępem do Internetu	46	135	239	251	271
Procent bibliotek powiatowych z dostępem do Internetu	44%	68%	93,4%	100%	99,6%
Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	21	128	190	241	264
Procent bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	20%	65%	74,2%	96%	97,1%
Liczba bibliotek udostępniających bezprzewodowy Internet czytelnikom					96
Procent bibliotek udostępniających bezprzewodowy Internet czytelnikom					35,3%
Liczba bibliotek pobierających opłaty od czytelników za korzystanie z Internetu	15	59	87	76	77
Procent bibliotek pobierających opłaty od czytelników	71%	46%	46%	32%	28%
Liczba bibliotek posiadających własne strony WWW	15	50	111	154	207
Procent bibliotek posiadających własne strony WWW	14%	25%	43,36%	61%	76,1%

Tabela 6

Jedna z nowych bibliotek powiatowych w trakcie opracowywania ankiet znajdowała się w stadium organizacji, w związku z tym nie podano informacji o stanie komputeryzacji i ewentualnym dostępie do Internetu tej PBP.

Na pytanie o przepustowość łączy internetowych w bibliotekach powiatowych otrzymano informacje o 228 PBP, które kształtują się następująco:

- 128 kb/s – 7 PBP,
- 256 kb/s – 9 PBP,
- 320 kb/s – 1 PBP,
- 512 kb/s – 60 PBP,
- 640 kb/s – 1 PBP,
- 800 kb/s – 1 PBP
- 1 Mb/s – 66 PBP,
- 2 Mb/s – 54 PBP,
- 4 Mb/s – 17 PBP,
- 6 Mb/s – 8 PBP,
- 8 Mb/s – 1 PBP,
- 10 Mb/s – 2 PBP,
- 1 Gb/s – 1 PBP,

77 PBP pobiera opłaty od czytelników za korzystanie z Internetu, co stanowi 28% ogółu bibliotek powiatowych. Wysokość opłat za dostęp do Internetu w bibliotekach powiatowych waha się od 0,50 zł do 4 zł za godzinę. Opłaty naliczane są za kwadrans, pół godziny lub godzinę. Czasami opłaty dla dzieci są o połowę mniejsze niż dla dorosłych. W województwie pomorskim istnieje również abonament miesięczny za 1,50 zł, ale nie ma informacji o liczbie placówek, które go stosują.

Ogółem w bibliotekach powiatowych dla czytelników dostępnych jest 2693 komputery, średnio 9,9 komputera na jedną bibliotekę, podczas gdy w 2006 roku było ich 1975, średnio 7,87.

W latach 2007-2008 zainstalowano w bibliotekach powiatowych 1502 komputery, średnio 5,5 komputera na jedną bibliotekę.

Na pytanie o liczbę komputerów, które należy zainstalować do 2011 roku włącznie - odpowiedzi nie uzyskano z południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. W pozostałych województwach do końca 2011 roku powinny zostać zainstalowane kolejne 3073 komputery, średnio 11,6 komputera na jedną bibliotekę powiatową, czyli tyle samo ile wskazano w badaniu z 2006 roku.

Zaawansowanie bibliotek powiatowych w proces komputeryzacji można ocenić na podstawie poniższego zestawienia, pamiętając, że 269 bibliotek powiatowych rozpoczęło proces komputeryzacji.

	Liczba PBP 2004	Liczba PBP 2006	Liczba PBP 2008
Tworzenie baz katalogowych	217	219	295
Tworzenie baz bibliograficznych	104	132	175
Tworzenie baz pełnotekstowych i faktograficznych*	13	18	16, 59
Przejmowanie danych z baz Biblioteki Narodowej	144	152	257
Przejmowanie danych z katalogu NUKAT	10	34	111
Przejmowanie danych za pośrednictwem katalogu rozproszonego KaRo	9	41	116
Stosowanie formatu MARC 21	54	104	163
Stosowanie formatu MARC BN	70	57	44
Stosowanie innego formatu	72	56	81
Kontrola kartotekami wzorcowymi	87	125	171
Współtworzenie baz lokalnych	45	65	111
Współtworzenie baz krajowych	2	3	9
Współtworzenie baz międzynarodowych	0	0	2
Udostępnianie własnych baz katalogowych	123	164	246
Udostępnianie własnych baz katalogowych w Internecie	51	96	203
Udostępnianie własnych baz bibliograficznych , pełnotekstowych i faktograficznych*	44	70	115, 12, 42
Udostępnianie czytelnikom baz innych bibliotek	51	90	91
Gromadzenie i ewidencja zbiorów*	104	93	96, 260
Udostępnianie zbiorów, w tym zamawianie zbiorów na odległość*	95	128	178, 73
Wypożyczenia międzybiblioteczne	21	22	47
Statystyki GUS	53	77	65

* Pytanie uszczegółowione w bieżącym badaniu.

Tabela 7

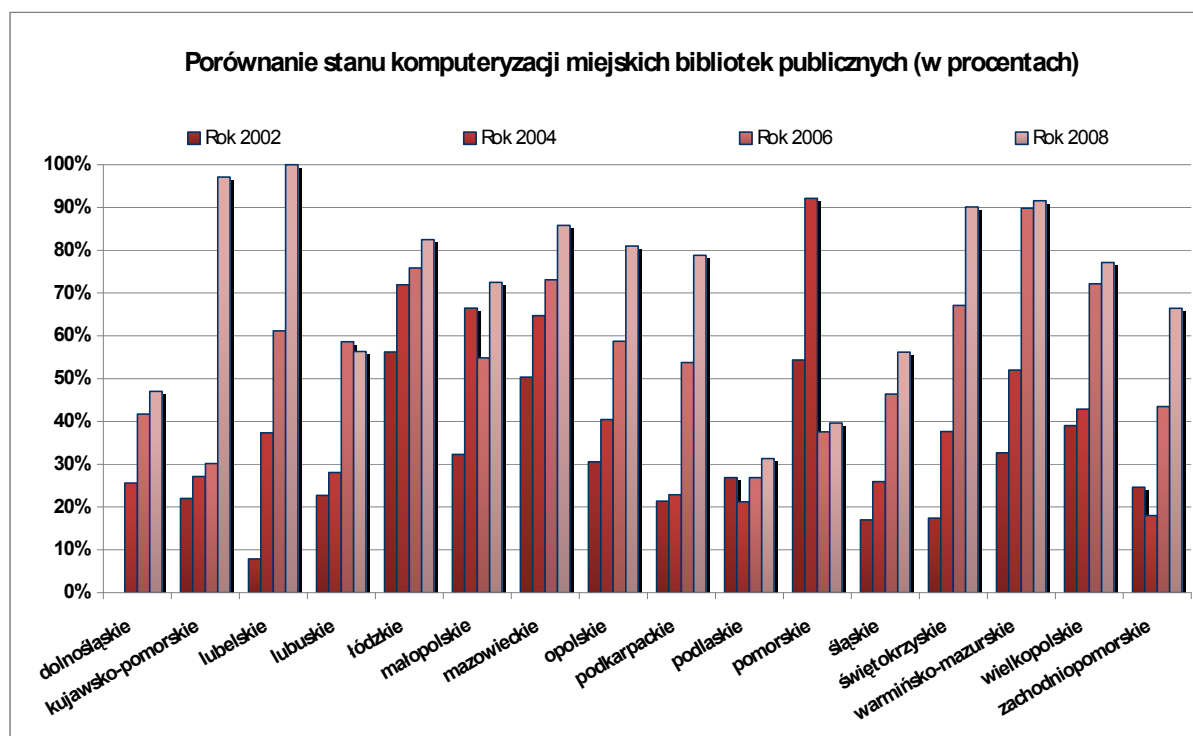
MIEJSKIE I WIEJSKIE BIBLIOTEKI PUBLICZNE (MIWBP)

W badaniu ankietowym dokonano podziału bibliotek na miejskie i wiejskie na podstawie ich lokalizacji, a nie podziału formalnego. Zgodnie z takim podziałem w Polsce jest 2813 placówek bibliotecznych miejskich i 5616 placówek bibliotecznych wiejskich.

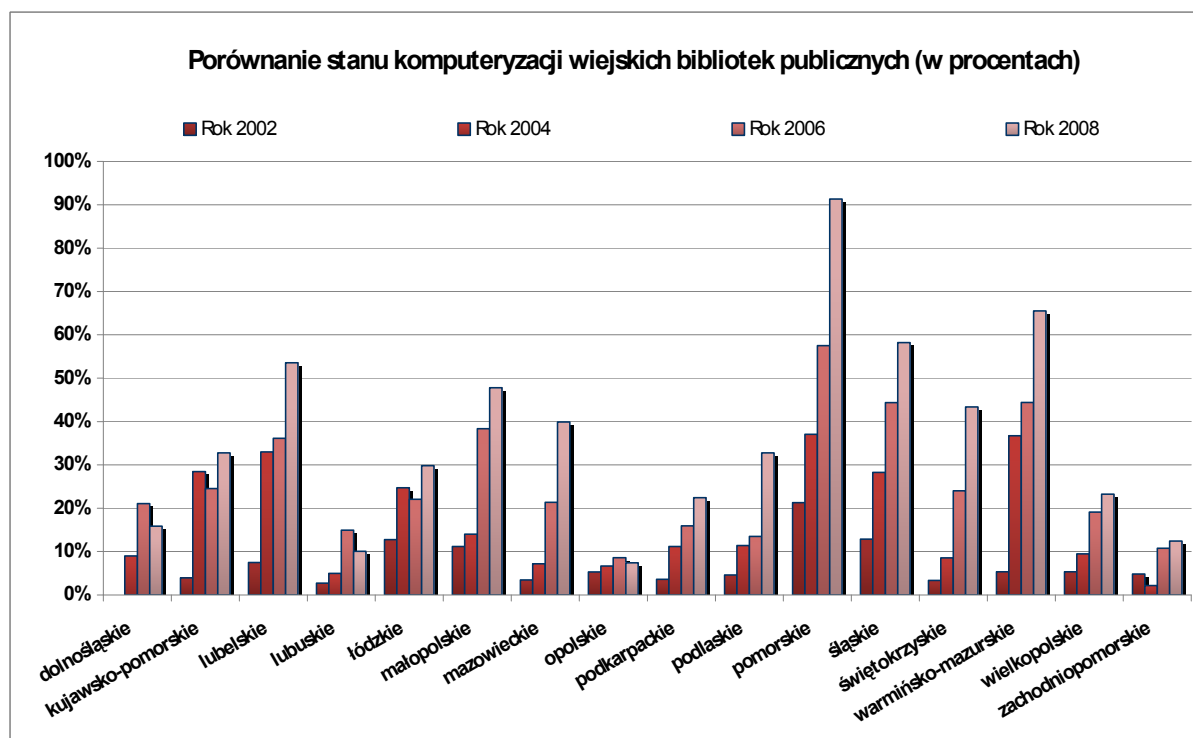
	Biblioteki miejskie				Biblioteki wiejskie			
	2002	2004	2006	2008	2002	2004	2006	2008
Liczba bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujące się	864	1332	1590	2005	398	940	1473	2038
Procent bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujące się	32,38%	43,49%	56%	71,3%	7,2%	16,79%	26%	36,3%
Skomputeryzowane w 100%	-	250	337	560	-	36	43	119
Procent bibliotek skomputeryzowanych w 100%	-	8%	12%	20%	-	0,64%	0,76%	2%
Liczba bibliotek z dostępem do Internetu	412	1044	1504	1962	114	950	1804	2656
Procent bibliotek z dostępem do Internetu	15,44%	34,08%	53%	70%	2,06%	16,96%	32%	47,3%
Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	248	797	1381	1767	35	759	1668	2403
Procent bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	9,30%	26,02%	48%	63%	0,63%	13,55%	30%	42,8%
Liczba bibliotek posiadających stronę WWW	97	195	332	536	15	36	105	227
Procent bibliotek posiadających stronę WWW	3,64%	6,37%	12%	19%	0,27%	0,64%	1,86%	4%

Tabela 8

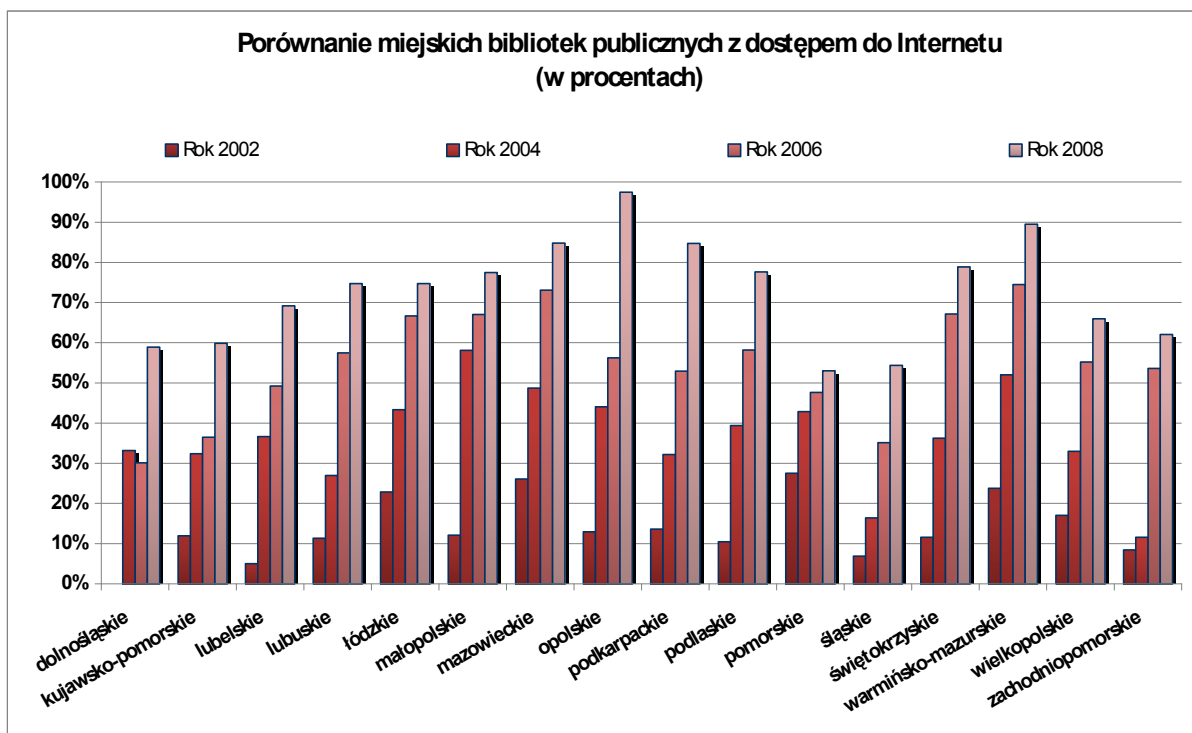
Obraz zmian, które nastąpiły od czasu poprzedniego badania prezentują wykresy 9-14.

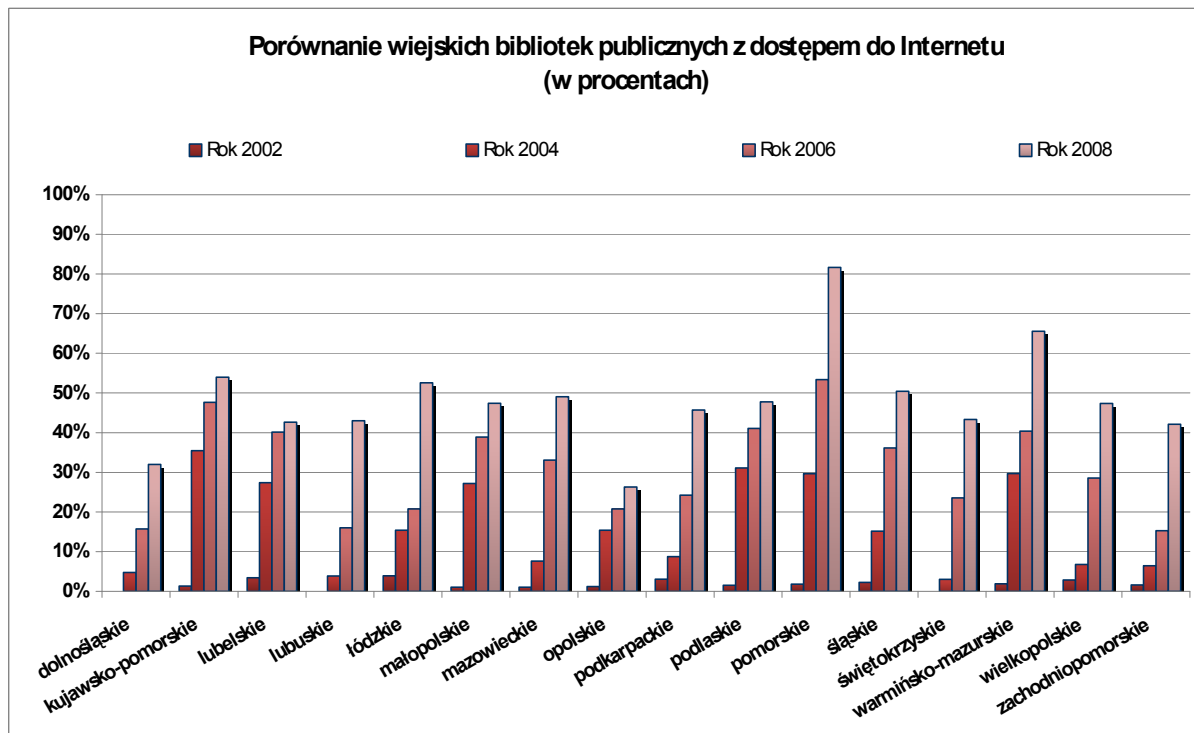
Wykres 9

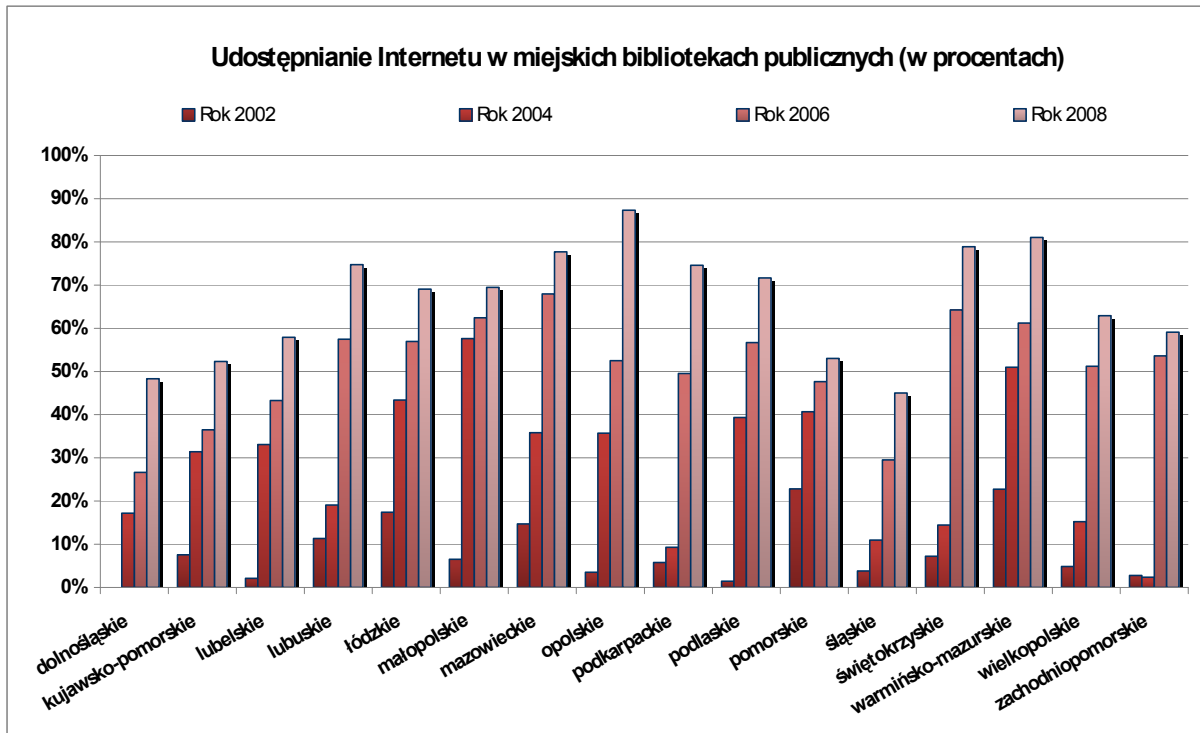
Wykres 10

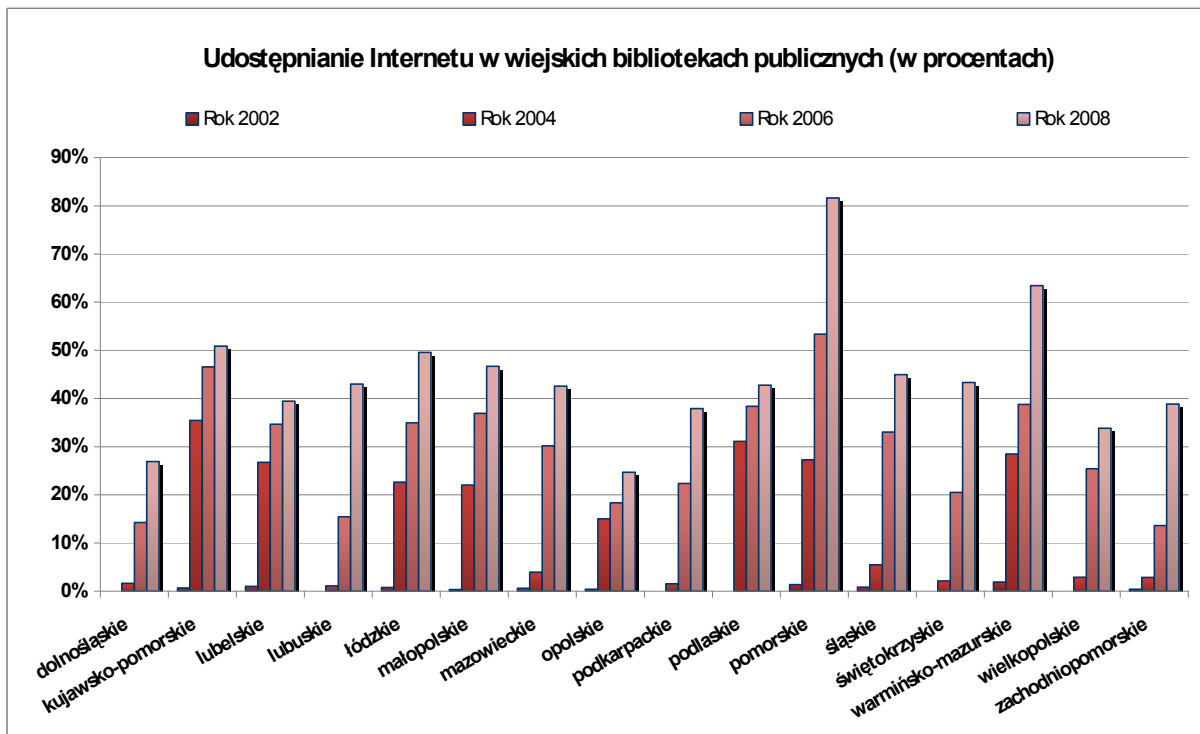
Wykres 11

Wykres 12

Wykres 13

Wykres 14

Zarówno biblioteki miejskie jak i wiejskie dają czytelnikom możliwość korzystania z bezprzewodowego Internetu. Z odpowiedzi wynika, że 389 bibliotek miejskich, czyli 20% i 434 biblioteki wiejskie, czyli 16% posiadających dostęp do Internetu, świadczy taką usługę.

Opłaty za korzystanie z Internetu pobiera 387 bibliotek miejskich, czyli blisko 22% udostępniających Internet (w 2006 r. było ich 342, co stanowiło wówczas 25%) oraz 171 bibliotek wiejskich, czyli 7% udostępniających Internet (w 2006 roku było ich 229, co stanowiło wówczas 14%). Wysokość opłat w bibliotekach wiejskich jest na ogół nieco niższa, niż w bibliotekach miejskich i wynosi od 0,50 zł za godzinę do 3 zł, podczas gdy w bibliotekach miejskich waha się pomiędzy 0,50 zł do 6 zł za godzinę. Opłaty naliczane są za kwadrans, pół godziny lub godzinę.

W północnej części województwa lubuskiego w żadnej z bibliotek publicznych nie pobiera się opłat od czytelników za korzystanie z Internetu.

Ogółem w bibliotekach miejskich dla czytelników dostępnych jest 6895 komputerów, średnio 2,5 komputera na jedną bibliotekę, podczas gdy w 2006 roku było 4842, średnio 1,69.

W bibliotekach wiejskich są 6584 komputery, średnio 1,2 komputera na jedną bibliotekę, a w 2006 roku było ich 4455, średnio 0,79.

W latach 2007-2008 zainstalowano w bibliotekach miejskich 3726 komputerów (średnio 1,37 komputera na jedną bibliotekę), a w bibliotekach wiejskich 2751 komputerów (średnio 0,5 komputera na jedną bibliotekę).

Na pytania dotyczące liczby komputerów, które należy zainstalować do 2011 roku włącznie odpowiedzi nie uzyskano z południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. W pozostałych województwach w bibliotekach miejskich do końca 2011 roku powinno zostać zainstalowanych kolejnych 6327 komputerów, średnio 2,3 komputera na jedną bibliotekę, a w bibliotekach wiejskich 6172 komputerów, średnio 1,1 komputera na jedną bibliotekę.

Ocenę stanu zaawansowania komputeryzacji w bibliotekach miejskich i wiejskich może dopełnić analiza komputeryzacji czynności bibliotecznych. Należy jednak pamiętać, że w ubiegłych latach biblioteki wojewódzkie miały problemy, z uzyskaniem informacji na ten temat z bibliotek terenowych. Dane z lat 2004 i 2006 mogą być traktowane jedynie jako poglądowe, świadczące o postępie prac.

	Liczba MiWBP 2004	Liczba MiWBP 2006	Liczba MiWBP 2008
Tworzenie baz katalogowych	791	1549	1906
Tworzenie baz bibliograficznych	124	184	220
Przejmowanie danych z baz Biblioteki Narodowej	272	614	1284
Przejmowanie danych z katalogu NUKAT	25	167	437
Przejmowanie danych za pośrednictwem katalogu rozproszonego KaRo	24	186	502
Przejmowanie danych z innych katalogów	189	361	380
Stosowanie formatu MARC 21	170	506	1092
Stosowanie formatu MARC BN	322	472	300
Stosowanie innego formatu	300	397	542
Kontrola kartotekami wzorcowymi	267	617	908

Współtworzenie baz lokalnych	63	56	152
Współtworzenie baz krajowych	2	1	5
Udostępnianie własnych baz katalogowych	283	558	753
Udostępnianie własnych baz katalogowych w Internecie	74	225	358

Tabela 9

Z powyższego zestawienia wynika, że 47% bibliotek komputeryzujących się tworzy własne katalogi, 32% pobiera dane z Biblioteki Narodowej, ok. 11% z katalogu NUKAT i ok. 12% z baz dostępnych poprzez katalog rozproszony KaRo, blisko 9% pobiera dane z innych baz i są to głównie bazy bibliotek wojewódzkich, powiatowych³. Ponadto biblioteki korzystające z tego samego oprogramowania bibliotecznego wykorzystują nawzajem swoje bazy jako źródło gotowych rekordów.

Kontrolę kartotekami wzorcowymi stosuje nieco ponad 22% bibliotek. Biblioteki podawały przede wszystkim Słownik JHP BN, bazę CKHW NUKAT, kartoteki własne i kartoteki dostępne w systemach bibliecznych, które posiadają.

Na zakończenie analizy stanu komputeryzacji bibliotek publicznych przedstawiam wykaz programów stosowanych w bibliotekach wraz z liczbą ich instalacji.

Nazwa programu	2004	2006	2008
MAK	843	1152	1488
SOWA	461	669	686
LIBRA	92	156	375
SOWA2	56	95	283
PROLIB	41	81	196
ALEPH	9	16	100
MATEUSZ	0	16	56
PATRON	17	27	25
PATRON 3	0	0	24
SOWA TCP	0	21	22
LIBRA 2000	0	0	18
LIBRARIUM	13	14	14
BIBLIOTEKA	5	8	9
BIBLIOTEKARZ	0	0	7
GSOB	2	1	5
BIBLIO	3	4	4

³ dane zmienione 7.05.2009; wcześniej publikowane dane „[...] 6% z katalogu NUKAT i ok. 6% z baz dostępnych poprzez katalog rozproszony KaRo, blisko 5% pobiera dane z innych baz [...]” odnosiły się do ogółu bibliotek, a nie do bibliotek komputeryzujących się.

ISIS	19	26	4
LE-LIB	5	5	4
MOL	7	12	4
VIRTUA	1	3	4
BIBLIOS	3	4	3
LIBRARY MANAGER	2	2	3
SCHOLA Soft	6	7	3
BIBLIOTEKA 2000	1	1	2
SIB	5	4	2
ALLBIB	0	1	1
DROGMAN	0	1	1
HORIZON	1	1	1
KOHA	0	1	1
PROMAX	1	1	1
<i>ALBUM</i>	2	0	0
<i>DATA-TRECK</i>	1	1	0
<i>KRUK</i>	2	2	0
<i>LUBUSZ</i>	3	1	0
<i>MINILIB</i>	6	7	0
<i>Q-BIBLIOTEKA</i>	0	1	0
<i>SYSTEM 2000</i>	1	1	0
INNY	6	36	45
Razem:	1614	2378	3391

Tabela 10

Pogrubionym drukiem zaznaczono programy, które pierwszy raz wymieniono w odpowiedziach ze wskazaniem liczby instalacji, a kursywą, te programy, których nie wymieniono w bieżącej ankiecie. Nie oznacza to jednak, że nie są wykorzystywane, ponieważ biblioteki podały 45 instalacji „innych” programów bez podania ich nazwy.

Dla podsumowania tej części raportu 2008 jeszcze jedno zestawienie:

Liczba bibliotek komputeryzujących się i skomputeryzowanych	4043
Liczba instalacji programów bibliotecznych	3391
Liczba bibliotek tworzących katalog zbiorów własnych	1906

Tabela 11

Digitalizacja w bibliotekach publicznych

Na poprzedniej konferencji zagadnieniu digitalizacji zbiorów w bibliotekach publicznych było poświęcone oddzielne wystąpienie opracowanej m.in. w oparciu o wyniki omawianej ankiety⁴.

W bieżącym roku kwestionariusz dot. digitalizacji został rozszerzony o dodatkowe pytanie „czy tworzona jest biblioteka cyfrowa”.

Z informacji podanych przez respondentów na dzień 30 czerwca 2008 roku wynika, że:

	WBP		PBP		MiWBP	
	2006	2008	2006	2008	2006	2008
Zbiory digitalizują	12	15	30	40	5	22
Sprzęt do digitalizacji posiadają	10	15	18	39	7	23
Projekt digitalizacji zbiorów posiadają	11	14	43	40	5	126
W projekcie digitalizacji zbiorów o zasięgu regionalnym, powiatowym, wojewódzkim uczestniczą	4	9	28	12	1	2
Tworzą bibliotekę cyfrową		10		16		10

Tabela 12

Generalnie biblioteki digitalizują zbiory regionalne, zarówno historyczne jak i współczesne, w tym dokumenty życia społecznego, czasopisma, zbiory ikonograficzne, a także dokumenty audiowizualne. Wojewódzkie biblioteki poza zbiorami regionalnymi digitalizują również posiadane starodruki, inkunabuły oraz wydawnictwa własne.

Finansowanie komputeryzacji w bibliotekach publicznych

W bieżącej ankiecie uszczegółowiono pytania dotyczące finansowania komputeryzacji bibliotek publicznych w celu dokładniejszego określenia liczby bibliotek korzystających z programów pomocowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz IKONKI.

Komputeryzacja w bibliotekach publicznych była finansowana ze środków organizatora we wszystkich bibliotekach wojewódzkich, 243 bibliotekach powiatowych oraz 1839 bibliotekach miejskich i wiejskich.

⁴ Kowalska, M. Digitalizacja w polskich bibliotekach publicznych w świetle badań ankietowych. W: Praktyczne aspekty automatyzacji bibliotek. Warszawa: SBP, 2007. str.186-193.

Z programów pomocowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przeznaczonych na wdrażanie nowych technologii skorzystało 17 bibliotek wojewódzkich (bez Poznania), 55 bibliotek powiatowych oraz 243 biblioteki miejskie i wiejskie.

Z IKONKI skorzystało 5 bibliotek wojewódzkich, 179 bibliotek powiatowych oraz 1569 bibliotek miejskich i wiejskich.

Z innych źródeł – 4 WBP podały informacje o finansowaniu komputeryzacji m.in. ze środków Unii Europejskiej, w tym programów na rzecz rozwoju regionalnego oraz z programu INTERREG.

Biblioteki powiatowe w 9 województwach jako źródła finansowania komputeryzacji wymieniały m.in. projekty „Wirtualny powiat”, „Budowa społeczeństwa informacyjnego”, „Gminne Centra Informacyjne”, ponadto środki uzyskane z Fundacji im. S. Batorego, Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży, Fundacji im. A. Urbańczyka. PBP korzystały również z programów INTERREG, ZPORR, z darów samorządów, instytucji i osób prywatnych, a także otrzymywały sprzęt jako nagrody w konkursach np. NBP.

Biblioteki miejskie i wiejskie korzystały z dodatkowych źródeł finansowania w 12 województwach. Wymieniały, podobnie jak PBP, lokalne i regionalne projekty jak np. „Wrota Parsęty” czy „Wioska internetowa”, fundacje im. S. Batorego, im. A. Urbańczyka, Rozwoju Wsi, Banku Zachodniego. Biblioteki korzystały również z funduszy europejskich np. ZPORR, funduszy innych programów międzynarodowych np. INTERREG oraz darów samorządów, stowarzyszeń, instytucji np. Poczty Polskiej i osób prywatnych.

Generalnie jednak biblioteki w okresie od ostatniego badania znalazły znacznie mniej źródeł finansowania komputeryzacji niż w okresie poprzednim.

POMOC W KOMPUTERYZACJI ŚWIADCZONA PRZEZ WBP DLA BIBLIOTEK NIŻSZEGO STOPNIA

Odpowiedzi udzielone przez respondentów na niniejsze pytanie można podzielić na sześć głównych grup.

Pomoc informatyczna realizowana poprzez:

- pomoc w zakresie instalacji, konserwacji i użytkowania programów bibliotecznych – 10 WBP (poprzednio - 8),
- konsultacje dot. zakupu sprzętu i oprogramowania, przygotowywanie zaleceń – wymieniło 7 WBP (poprzednio – 5),
- pomoc we wdrażaniu zintegrowanego systemu bibliotecznego – wymieniły 2 WBP (tak jak w 2006 r.),
- tworzenie stron WWW dla bibliotek z terenu województwa i poradnictwo w zakresie ich opracowywania – 2 WBP,
- konfigurację i tworzenie sieci komputerowych - wymieniła 1 WBP.

Pomoc informacyjna realizowana poprzez:

- udostępnianie informacji o systemach bibliotecznych, organizowanie pokazów i prezentacji – wymieniło 5 WBP (poprzednio – 4),

- informowanie o funduszach, w ramach których można się starać o środki na komputeryzację – wymieniły 4 WBP (poprzednio – 1).
- informowanie o szkoleniach komputerowych – wymieniła 1 WBP (poprzednio – również 1),

Pomoc w tworzeniu baz danych realizowana poprzez:

- udostępnianie własnych baz danych – wymieniło 2 WBP (poprzednio – 6),
- dostarczanie opisów bibliograficznych nowości wydawniczych w postaci elektronicznej – wymieniły 2 WBP (poprzednio – 1)
- udostępnianie struktury bazy w formacie MARC21 – 1 WBP

Pomoc organizacyjna i merytoryczna realizowana poprzez :

- koordynację, konsultacje, pomoc merytoryczną i metodyczną dotyczącą wdrażania projektu IKONKA – wymieniło 5 WBP (poprzednio – 2 WBP),
- przygotowywanie i publikację materiałów metodycznych - wymieniły 2 WBP (poprzednio również - 2).
- koordynacja wojewódzkich programów informacji regionalnej 1 WBP,
- koordynacja programu tworzenia wojewódzkiego zasobu cyfrowego – 1 WBP,
- monitorowanie stanu komputeryzacji w województwie – 1 WBP.

Pomoc materialna realizowana poprzez:

- udostępnianie programu bibliotecznego i posadowienie baz danych bibliotek terenowych na serwerze biblioteki wojewódzkiej – wymieniło 6 WBP (w poprzednich latach - 2),
- udostępnianie serwera w celu prezentacji katalogów podległych placówek w Internecie – wymieniła 3 WBP (poprzednio – 1 WBP),
- pomoc w staraniach o nieodpłatne udostępnienie programu MAK – 2 WBP (poprzednio - 3)
- użyczenie sprzętu komputerowego – wymieniły 2 WBP (poprzednio – 1 WBP),
- utrzymywanie stron WWW bibliotek podległych – wymieniła 1 WBP (poprzednio – 2),
- współpraca z samorządem w celu promowania komputeryzacji bibliotek – 1 WBP.

Pomoc polegająca na organizowaniu szkoleń i seminariów:

- nt. obsługi programu bibliotecznego – 9 WBP (poprzednio – 11),
- nt. korzystania z Internetu – 8 WBP (poprzednio – 7),
- nt. podstaw obsługi komputera – 6 WBP (poprzednio – 4),
- nt. komputeryzacji bibliotek – 2 WBP (poprzednio – 6),
- nt. opracowania zbiorów, bibliografii regionalnych, stosowania formatów – 2 WBP (poprzednio 4),
- nt. tworzenia stron WWW – 1 WBP (tak jak poprzednio),
- nt. digitalizacji – 1 WBP.

**PRZESZKODY W KOMPUTERYZACJI
WYMIENIANE PRZEZ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIE, DOTYCZĄCE TAKŻE
BIBLIOTEK NIŻSZEGO STOPNIA**

- 18 WBP - wymieniło brak środków finansowych m.in. na :
 - o sprzęt,

- oprogramowanie biblioteczne,
- szkolenia,
- budowę i rozbudowę lokalnych sieci komputerowych,
- podłączenie do Internetu,
- retrospektywne opracowanie zbiorów,
- na zatrudnienie informatyków,
- 14 WBP – trudności lokalowe, mała powierzchnia, niedostateczne zabezpieczenia i brak możliwości ich zastosowania – poprzednio 8,
- 10 WBP – brak pomocy informatycznej, brak możliwości zatrudnienia informatyków na miejscu – poprzednio 8,
- 9 WBP – brak infrastruktury technicznej umożliwiającej instalację stałych łączy internetowych – tak jak poprzednio,
- 9 WBP – ograniczenia kadrowe – poprzednio 8,
- 6 WBP – brak przygotowanych informatycznie pracowników – poprzednio 8,
- 4 WBP – wysokie ceny oprogramowania bibliotecznego – poprzednio 2,
- 3 WBP – duże zróżnicowanie oprogramowania bibliotecznego w województwie, uniemożliwiające współpracę – poprzednio 4,
- 3 WBP – brak zainteresowania ze strony władz samorządowych – poprzednio 1
- 3 WBP – zbyt kosztowny dostęp do Internetu – tak jak poprzednio,
- 3 WBP – przestarzały sprzęt,
- 3 WBP – nieprzystosowane instalacje elektryczne w lokalach bibliotek,
- 3 WBP – lęk przed „nowym” u bibliotekarzy,
- 2 WBP – brak ogólnopolskiego programu komputeryzacji bibliotek publicznych – poprzednio 1,
- 2 WBP – brak standaryzacji oprogramowania bibliotecznego utrudniający współpracę,
- 1 WBP – wymieniła brak bibliotek powiatowych – poprzednio 2,
- 1 WBP – wymieniła kradzieże sprzętu – tak jak poprzednio,
- 1 WBP – przeszkody natury formalno-prawnej i skomplikowane procedury,
- 1 WBP - brak pracowni szkoleniowej dla bibliotek z terenu województwa,
- 1 WBP - brak bezpłatnych szkoleń,
- 1 WBP - brak telefonu i zabezpieczeń w bibliotekach,
- 1 WBP – małą motywację bibliotekarzy do tworzenia baz danych,
- 1 WBP – poczucie wielu kierowników bibliotek, że uzyskanie dostępu do Internetu to już wystarczająca komputeryzacja biblioteki.